

6. Заболотний В. Ф. Методика навчання фізики. Загальні питання (в схемах і таблицях з мультимедійними додатками) / В.Ф. Заболотний. - Вінниця: Едельвейс і К, 2009. - 112 с.
7. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України. - № 1-2 (400), 20 січня 2004. - С. 1-13.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2010 р.

УДК 37.025+372.854

Старова Т. В.

кандидат хім. наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХІМІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З КУРСУ «ЕКОЛОГІЧНА ХІМІЯ»

У статті висвітлено можливість використання дискусії як способу підготовки майбутніх вчителів до формування інтелектуально-емоційної культури у дітях учнівського колективу. Наведений приклад організації заняття з курсу «Екологічна хімія» для студентів хімічної спеціальності педагогічної та інших напрямків освіти.

Ключові слова: інтелектуально-емоційна культура, екологічне виховання, екологічна хімія

В статье показана возможность использования дискуссии как способа подготовки будущих учителей к формированию интеллектуально-эмоциональной культуры у детей школьного коллектива. Приведен пример организации занятия по курсу «Экологическая химия» для студентов химической специальности педагогической и других направлений образования.

Ключевые слова: интеллектуально-эмоциональная культура, экологическое воспитание, экологическая химия

In the article possibility of discussion the use is shown as a method of future teachers preparation to forming of intellectually-emotional culture of the children of school collective. An example of employment organization is made on-course «Ecological chemistry» for the students of chemicals specialty of pedagogical and other directions of education.

Keywords: the intellectually-emotional culture, ecological education, ecological chemistry

Сучасне українське суспільство потребує у переосмисленні умов та способів формування особистісної поведінки громадян. Країною пройдений шлях морального занепаду, виховання невігласів, особистостей без чіткої життєвої позиції, які не мають поваги ні до власних батьків, ні до спадщини народності. Сьогодні ми знову повернулися обличчям до підняття цінності моралі, знань, вмінь, бажання пошуку та реалізації власних ідей покращення життя.

В рамках цього виникає проблема у формуванні суспільної свідомості, активної життєвої позиції кожної людини через, поки що пануючі, за-

надто авторитарні чи ліберальні технології навчання та виховання як у школі, так і вдома.

Філософів різних епох займала тема цілісності **складноорганізованої** системи людини, це простежується в роботах Платона, Аристотеля, Канта, Гегеля та інших. Проблеми формування особистості, її активної позиції, культурі спілкування присвячені роботи А. В. Петровського, І. Б. Котової, Є. М. Шиянова, В. В. Серікова, І. А. Колеснікової, С. В. Кульневича; **особистісно-діяльнісний** підхід рекомендують використовувати при цьому К. О. Абульханова-Славська, Б. Г. Ананьєв, О. О. Бодальов, Л. С. Виготський, Л. Рубінштейн. Відомі вчені світового та радянського масштабу У. Дžeme, У. Кеннон, Е. Клаперд, А. Н. Леонтєв, Л. Рубінштейн, П. В. Симонов, Л. С. Виготський працювали над створенням теорій, які розкривали походження та сутність інтелектуально-емоційної сфери особистості. Різні аспекти **інтелектуально-емоційного** розвитку представляють сферу інтересів багатьох науковців: О. С. Аніщука, О. О. Баранова, Л. В. Гусева, В. С. Мерліна, К. Роджерса [1]. Стан питання з першого погляду є достатньо висвітленим, але ідеї залишаються мертвими в межах реалізації деяких дисциплін. Тому, *метою даної статті* є популяризація теорій та шляхів розвитку інтелектуально-емоційної культури майбутнього вчителя хімії.

Починаючи з вищої школи, треба переглянути форми навчання, що базуються на сліпому тлумаченні, а іноді на голій констатації теоретичних положень, та виховання, які в свою чергу несуть частіше характер морального терору або безприкладного навіювання певних норм поведінки. Варто використовувати велике **різнобарв'я** методів та способів, що формують стійку, мотивовану **інтелектуально-емоційну** культуру нового суспільства.

Для викладення суті змін необхідно навести тлумачення використаних термінів. У словнику В. І. Даля освіта розглядається як цілісний процес надання душевного, розумового і духовного обліку молодій людині.

В межах освіти педагог виконує також й іншу функцію навчального процесу — виховання. Термін «виховання» в педагогічній науці має чотири визначення, зазначимо **лише**, на нашу думку, доцільніше:

- **Соціальне:** це - процес формування особистості під впливом соціального середовища (суспільства та близького оточення), яке містить в собі не лише позитивну спрямованість, але й конфлікти та протиріччя, що в свою чергу, можливо деформують її, або, навпаки, загартовують у боротьбі з труднощами;

У сучасному контексті «виховання» повинне мати характер спільної Діяльності вихователя і вихованця з результатом сформованої суб'єктивної основи особистості - її свідомості, духовних цінностей, переживань, досвіду.

Як зауважує Л. В. Кондрашова: «Виховання дітей шкільного віку здійснюють у процесі навчання і виховної роботи у школі та за її межами. Воно є цілісним процесом, у якому органічно поєднані змістова (сукупність виховних цілей) і процесуальна (самокерований процес педагогічної

взаємодії вчителя й учня, що передбачає організацію і функціонування системи виховної діяльності та самовиховання учнів) сторони» [5]. А тому молодий дипломований вчитель повинен бути особистістю, що сформована на таких принципах, та мати арсенал прийомів до формування інтелектуально-емоційної культури майбутніх своїх вихованців.

За визначенням інтелектуально-емоційне ставлення суб'єкта до будь-якого знання є переконання. Отже, забезпечити майбутній вчитель має бути озброєним прийомами та ідеями щодо:

- «створення сприятливого для навчання емоційного клімату;
- розробки механізму спільного планування навчальної роботи;
- формулювання цілей і уточнення завдань, які складають зміст навчання;
- планування і реалізація навчальної діяльності;
- констатації досягнутого рівня засвоєних знань і аналізу причин успіхів і невдач» [6, с. 177].

Р. Х. Ноулз вважає, що в процесі підготовки до вчительської праці студенти повинні виробити і закріпити вміння до педагогічної взаємодії. «Основною турботою вчителя повинен стати завчасний відбір таких навчальних процедур, які дозволили б йому залучити учнів до навчального процесу» [6].

В рамках висвітленої ідеї на заняттях з курсу «Екологічна хімія» широко використовується дискусія як засіб формування інтелектуально-емоційної культури майбутнього вчителя хімії.

Організація дискусії відбувається наступним чином: для студентів пропонується орієнтовна тематика реферативних доповідей з можливістю корегування їх за власним баченням поставленої проблеми. Підготовлена доповідь прослуховується та жваво обговорюється учасниками дискусії. В результаті оголошуються власні погляди кожного присутнього без різкої критики, що сприяє формуванню у опонента впевненості про повагу власної думки усіма учасниками. В кінці обговорення виділяються найбільш цікаві та аргументовані репліки щодо поставленої проблеми.

В якості прикладу однієї з таких дискусій візьмемо тему «Хімізм екологічних глобальних проблем людства». Наведемо орієнтовну тематику доповідей та питання для обговорення:

1. Озоновий шар як проблема збереження радіаційного фону планети:
 - через що забезпечується здатність озону до збереження сприятливого радіаційного фону на планеті;
 - роль фреонів у потонщенні озонового шару; що є вагомим чинником у порушенні озонового шару: фреони, запуск шатлів інші причини;
 - чи можливо зупинити процес руйнування озонового шару, яким чином.
2. Кислотні опади: загроза сільському господарству та збереженню культурних цінностей країни:
 - яка причина утворення кислотних опадів в межах нашого регіону;

- чи можливе утворення лужних опадів взагалі та в межах нашого регіону;

- яким чином кислотні опади становлять загрозу рослинності та архітектурній спадщині;

- чи можливо зупинити процес утворення кислотних опадів, яким чином

3. Глобальне потепління: причини та можливі способи вирішення проблеми.

- що обумовлює назрівання проблеми глобального потепління;

- в чому катастрофічність його наслідків;

- чи можливо зупинити цей процес, яким чином.

Головними цілями таких дискусій є: демонстрування власної суспільної позиції; формування внутрішньої мотивації до активної життєвої позиції та опанування знань і вмій для реалізації ідей; ознайомлення з іншими точками зору; формування джерела набуття різного досвіду культурної дискусії, спілкування та формулювання власної точки зору; розвивати чутливість до сприйняття емоційного настрою колективу; здійснення самопізнання.

Саме на відпрацювання цих цілей в процесі навчання у вищій школі слід звернути увагу. Оскільки це забезпечить усвідомлення завдань і шляхи реалізації змістової сторони гармонізації інтелектуального й емоційного у формуванні освітніх цінностей школярів у майбутніх вчителів.

В такій співпраці з колективом та викладачем студент накопичує знання про способи формування інтелектуально-емоційної культури у вихованця та отримує знання і уміння, які нададуть йому можливість реалізувати себе в суспільстві, осмислено вибирати способи і напрямки життєдіяльності, зайняти прогнозований нею соціальний статус. Такі спеціалісти, як зазначає автор статті [5], в майбутньому зможуть «надати дієву допомогу учням в усвідомленні освіти як цінності, оволодінні способами саморозвитку та озброїти їх прийомами осмислення людського духовного досвіду, гуманітарних сенсів і цінностей», а також використати все це для виховання власних дітей.

Таким чином, досягається вирішення цілей, зазначених у статті [5], щодо підготовки майбутніх педагогів до формування освітніх цінностей учнів засобами гармонізації інтелектуального й емоційного чинників, а саме:

1. «Прищеплення студентам емоційно-фізіологічного сприйняття оточуючого світу;

2. Виховання особистої відповідальності за результати власної діяльності і власних рішень;

3. Становлення діяльнісної позиції особи;

4. Регулювання емоційного стану учасників навчального процесу;

5. Мотивація прагнення майбутніх педагогів до здобування якісної освіти;

6. Вдосконалення інтелектуально-емоційної культури учасників педагогічного процесу»

Література

1. Кульневич С. В. *Личностная ориентация методологической культуры учителя*. // Педагогика. 1997. № 5. С.108-115.
2. Бережнова Е. В. *Формирование методологической культуры учителя* // Педагогика. 1996. №4. С. 14–18.
3. Абульханова-Славская К. А. *Проблемы активности личности. Методология и стратегия познания* / К. А. Абульханова-Славская // *Активность и жизненная позиция личности*. - М.: Педагогика, 1988. - 148 с.
4. Педагогика / Под ред. Ю. К. Бабанского. - М.: Высшая школа, 1988.–479 с.
5. Кондрашова Л. В. *Гармонізація інтелектуального й емоційного чинників підготовки майбутніх учителів до формування освітніх цінностей учнів* / Л. В. Кондрашова // [http://www.bdpu.org/scientific_published/conf_2008/articles/ Kondrashova](http://www.bdpu.org/scientific_published/conf_2008/articles/Kondrashova).
6. Knobles M. 5 / *Adult learning: theory and practice* / M. 8. Knobles // *The handbook of humane resource development*/ L. Nadler (ed): N/V/ 1984. - p. 177.
7. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Виховання>.
8. http://ebk.net.ua/Book/pedagogics/volkova_pedagogika/zmist.htm.

Стаття надійшла до редакції 24.11.2010 р.

УДК 37: 93 (477)

Гамалі О. І.

кандидат філол. наук, доцент

Каневська О. Б.

кандидат пед. наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ НА МОРАЛЬНО-ХРИСТІАНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ЛІТЕРАТУРНИХ ПАМ'ЯТКАХ XVI - ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТОЛІТЬ

У статті розглянуто процес формування засад морально-християнського виховання особистості в Україні і Росії у віддзеркаленні літературних пам'яток XVI - першої половини XVIII ст.

Ключові слова: морально-християнське виховання, християнські моральні цінності, формування особистості, українські і російські літературні пам'ятки XVI - першої половини XVIII ст.

В статье рассмотрен процесс формирования основ христианского нравственного воспитания личности в Украине и России, отраженный в литературных памятниках XVI - первой половины XVIII вв.

Ключевые слова: христианское нравственное воспитание, христианские моральные ценности, формирование личности, украинские и русские литературные памятники XVI - первой половины XVIII вв.

The article deals with the principles of Christian moral education reflected in literary works of the XVI – the first half of the XVIII centuries both in Ukraine & Russia.

Key words: Christian moral education, Christian moral values, the process of forming of a personality, Ukrainian & Russian literary works of the XVI - the first half of the XVIII centuries.